

Stypendium doktoranckie w świetle Ustawy 2.0 oraz przepisów dotychczasowych

1. Wprowadzenie

Rozwój nauki polskiej immanentnie związany jest z rozwojem kadry naukowej. Pierwszym zaś etapem w karierze naukowej jest uzyskanie stopnia naukowego doktora. Za standardowe uznać należy uzyskanie stopnia doktora jako zwieńczenie pracy naukowo-badawczej w okresie studiów doktoranckich (dotychczas), czy – w przyszłości – szkoły doktorskiej. Osiągnięcie efektu w postaci wspomnianego stopnia naukowego wymaga od młodego naukowca wysiłku intelektualnego, a także czasu na przeprowadzenie badań i ostatecznie przygotowania osiągnięcia stanowiącego podstawę przewodu doktorskiego (np. napisanie rozprawy doktorskiej). Przyczynkiem niniejszego rozdziału jest pytanie o ekonomiczną stronę doktoryzacji, a mianowicie, w jaki sposób młody naukowiec może finansować swoją pracę naukową i w ogóle zapewniać sobie utrzymanie przez okres doktoratu. W tym kontekście warto poświęcić uwagę stypendium doktoranckiemu – zarówno w świetle nowych przepisów, tj. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o

szkolnictwie wyższym i nauce¹ (tzw. Ustawa 2.0), jak i przepisów dotychczasowych.

2. Stypendium doktoranckie – refleksje ogólne

Trzeba zwrócić uwagę, że „podjęcie studiów doktoranckich na większości kierunków jest na tyle absorbującym zajęciem, że znacznie utrudnia pogodzenie trudu uczenia się z pracą zawodową”². Praca naukowa doktoranta staje się często jego podstawowym przedmiotem zaangażowania i nie ma możliwości podejmowania zatrudnienia. W takim ujęciu stypendium doktoranckie można postrzegać jako podstawowe źródło utrzymania młodych naukowców, przy czym nie jest to forma pomocy materialnej, lecz „szczególną należnością finansową przyznaną doktorantowi w ramach odbywania studiów doktoranckich”³ czy inaczej „odrębnym od stypendiów przyznawanych z funduszu pomocy materialnej studentów i doktorantów świadczeniem jednostki prowadzącej studia doktoranckie”⁴.

Brak otrzymywania stypendium doktoranckiego umożliwiającego utrzymanie się doktoranta lub jego rodziny powoduje konieczność poszukiwania innych źródeł

¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.

² Kuc R., B., *Vademecum doktoranta. Obudź w sobie Einsteina*, Warszawa 2012, s. 10.

³ Musiała Anna, [w:] *Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107-158 oraz 196-201a i 226 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym*, Baran K.W. (red.), LEX/el. 2015.

⁴ Orzeszko P., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Sanetra W., Wierzbowski M. (red.), LEX/el. 2013.

zabezpieczenia materialnego, np. dodatkowe zatrudnienie poza uczelnią czy pomoc rodziców⁵. Taki stan rzeczy może jednak nie być korzystny dla rozwoju naukowego młodego naukowca. Próba pogodzenia pracy naukowej nad doktoratem oraz pracy zawodowej niejednokrotnie nie udaje się, a młodzi naukowcy – w przypadku konfliktu obowiązków – zwykle priorytetowo traktują zatrudnienie, na czym cierpi ich rozwój naukowy⁶. Jak spostrzega A. Leyk, w przypadku doktorantów „[z]arobkowanie poza uczelnią wydaje się rozsądne, ale wobec realiów rynku pracy młodych spycha ono prace naukowa na margines, niezależnie, jaka prace posiadają (satysfakcjonująca i dobrze płatna czy też nie, w pełnym lub niepełnym wymiarze, krócej lub dłużej terminową)”⁷. Takie asekuracyjne postępowanie młodych naukowców nie powinno wywoływać zdziwienia. Wszak sytuacja, w której doktorant nie otrzyma stypendium doktoranckiego, może doprowadzać do tego, że nie będzie on dysponować środkami na utrzymanie siebie czy rodziny. Co ciekawe, takie sytuacje miały miejsce, o czym świadczy

⁵ Keler K., Krzaklewska E., *Studia doktoranckie na Uniwersytecie Jagiellońskim*. Głos doktorantów, https://doktoranci.uj.edu.pl/c/document_library/get_file?uuid=d3d019e5-fa17-4cde-8081-b45110d4255a&groupId=1167150 [dostęp online: 24.08.2019], s. 50-51.

⁶ Leyk A., *Doktorat – źródło niepewności czy strategia jej niwelowania?*, „Progress. Journal of Young Researchers” 2018, nr 4, s. 100 i n.

⁷ Ibidem, s. 104.

orzecznictwo sądów administracyjnych w przedmiocie przyznawania prawa pomocy doktorantce w postępowaniu sądowoadministracyjnym⁸.

3. Stypendium doktoranckie przed wejściem w życie Ustawy 2.0

Do 30 września 2019 r. kształcenie doktorantów odbywa się w ramach studiów doktoranckich. Natomiast do 30 września 2018 r. stypendium doktoranckie podlegało regulacji przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁹ (dalej: p.s.w.), a od 1 października 2018 r. ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹⁰ (dalej: ustawa wprowadzająca), zawierającej przepisy przejściowe dotyczące wdrożenia Ustawy 2.0.

Przepis art. 200 ust. 1 p.s.w. stanowił, że uczestnik studiów doktoranckich może otrzymywać stypendium doktoranckie. Taki sposób zredagowania przepisu (wykorzystanie czasownika modalnego „może”) miał to znaczenie, że decyzja o przyznaniu albo odmowie przyznania przedmiotowego stypendium była decyzją

⁸ Cf. postanowienie WSA w Lublinie z 22 lutego 2016 r., II SA/Lu 152/16, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/0aC1DC09C6C> [dostęp online: 24.08.2019]. W sprawie tej doktorantka, na skutek nieotrzymania stypendium doktoranckiego, nie była w stanie nawet opłacić wpisu od skargi na decyzję administracyjną odmawiającą jej przyznania stypendium.

⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2183 z późn. zm.

¹⁰ Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.

uznaniową (opartą na uznaniu administracyjnym rektora uczelni albo dyrektora jednostki naukowej), ponieważ brak było normy nakazującej albo zakazującej skorzystania z kompetencji do przyznania rzeczowego stypendium¹¹. Niemniej uznaniowy charakter decyzji stypendialnej nie oznaczał dowolności, bowiem w postępowaniu o przyznanie stypendium doktoranckiego należało stosować odpowiednio przepisy ogólnego postępowania administracyjnego (art. 207 ust. 1 p.s.w.)¹², w tym ogólne

¹¹ Cf. Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012, s. 28-30, 167. Jak wyjaśniano w orzecznictwie sądów administracyjnych, organ przyznający stypendium „nie jest zatem związany sposobem załatwienia sprawy, ma wybór jednej z możliwości prawnych (przyznanie, odmowa przyznania), co z kolei przesądza o tym, że uzasadnienie decyzji, zwłaszcza w przypadku odmowy przyznania stypendium, powinno zostać sporządzone ze szczególną starannością, ze wskazaniem wszelkich okoliczności, które miały wpływ na jej treść, a także wyjaśnieniem z jakich względów wniosek o przyznanie stypendium nie został uwzględniony. Podkreślenia wymaga, że kontrola sądowa takich decyzji nie może obejmować samego uznania, a może odnosić jedynie do tego, czy wybór, o którym mowa znajduje oparcie w przepisach prawa i został należycie umotywowany.” – wyrok WSA w Szczecinie z 13 września 2018 r., II SA/Sz 523/18, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/2D617CC950> [dostęp online: 26.08.2019 r.].

¹² „Odpowiednie stosowanie przepisu w przypadku, który dotyczy wydawania decyzji administracyjnej (a taki ma miejsce w sprawie niniejszej), powinno oznaczać, że rozstrzygnięcia wydawane przez organy szkoły wyższej w indywidualnych sprawach studentów, jak również postępowania w których one zapadają, muszą zachowywać chociażby minimum procedury administracyjnej, niezbędnej do zagwarantowania ustawowych uprawnień strony, przy zachowaniu autonomii szkoły wyższej. A zatem gwarancje, jakie przysługują adresatowi decyzji administracyjnej na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, powinny mieć zastosowanie także do adresata decyzji podjętych przez organy uczelni w indywidualnych sprawach studenckich, chyba że szczególne cechy sprawy wprost to

zasady postępowania administracyjnego, np. uwzględniania interesu społecznego oraz słusznego interesu obywateli¹³. Na uwagę bowiem zasługuje, że w orzecznictwie sądów administracyjnych można spotkać się z godnym aprobaty stanowiskiem, iż co do zasady wobec decyzji uznaniowych obowiązuje domniemanie pozytywnego załatwienia sprawy¹⁴.

Tak ukształtowany przepis miał ten skutek, że w praktyce stypendium doktoranckie było przyznawane niewielkiej grupie uczestników studiów doktoranckich (według danych z roku akademickiego 2014/15 stypendium doktoranckie otrzymywało 23,2% uczestników studiów doktoranckich prowadzonych przez uczelnie, a w przypadku uniwersytetów – 12,7%)¹⁵. Organ przyznający stypendium mógł bowiem odmówić przyznania stypendium, powołując się m.in. na niewystarczające środki finansowe¹⁶, konieczność wydatkowania środków na inne cele.

Taki stan rzeczy ustawodawca starał się wyeliminować, czego wyraz stanowiło wprowadzenie art.

uniemożliwiają” – wyrok WSA w Szczecinie z 13 września 2018 r., II SA/Sz 523/18.

¹³ Cf. Przybysz P., *Komentarz aktualizowany do art. 7 k.p.a.*, LEX/el.

¹⁴ Np. wyrok NSA z 9 listopada 2009 r., I OSK 459/09, LEX/el.

¹⁵ Cf. Bień D., *Studia trzeciego stopnia w polskich uczelniach – funkcjonowanie, diagnoza, rekomendacje*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2016, nr 1, s. 252.

¹⁶ Np. wyrok WSA we Wrocławiu z 15 listopada 2018 r., II SA/Wr 434/18, LEX/el.

195a ust. 2 p.s.w., który stanowił, iż w jednostce organizacyjnej uczelni oraz w jednostce naukowej liczba uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich, którym przyznano stypendium doktoranckie finansowane ze środków, o których mowa w art. 200 ust. 5 lub 6 p.s.w., z wyłączeniem liczby uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich, którym przyznano wyłącznie środki finansowe, o których mowa w art. 200a ust. 2 p.s.w., nie może być mniejsza niż 50% liczby uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich ogółem. Na tej podstawie wprowadzono minimalny próg doktorantów, którym należało przyznać stypendium doktoranckie (uwzględniając jednak, że doktoranci musieli spełniać wymogi otrzymania stypendium doktoranckiego)¹⁷. W tym miejscu wypada zwrócić uwagę, że nieprzyznawanie stypendium doktoranckiego wszystkim uczestnikom studiów doktoranckich było diagnozowane w literaturze oraz prasie jako jeden z mankamentów polskiego kształcenia młodej kadry naukowej¹⁸.

¹⁷ V. wyrok WSA w Krakowie z 7 sierpnia 2018 r., III SA/Kr 520/18, LEX/el.

¹⁸ V. Bień D., *op. cit.*, s. 256;. Zob. także Lewicki Jacek, *Czym (nie) jest stypendium, czyli refleksja nad losem doktorantów*, http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/czy-oplaca-sie-byc-doktorantem/ [dostęp online: 27.08.2019], który podkreśla, że stypendium doktoranckie ma umożliwić zbudowanie przez uczestników studiów doktoranckich na I roku kształcenia kapitału (uzyskanie osiągnięć naukowych), które powinny stanowić bazę do ubiegania się przez nich o środki finansowe, np. z różnego rodzaju grantów.

Stypendium doktoranckie mogło być przyznawane przez cały okres studiów doktoranckich, w okresie przedłużenia tych studiów, a nawet po ich zakończeniu – doktorantowi otrzymującemu stypendium doktoranckie, który ukończył studia doktoranckie w terminie wcześniejszym niż określony w programie tych studiów oraz uzyskał wyróżniającą ocenę rozprawy doktorskiej, za okres pozostały do terminu ukończenia studiów doktoranckich określonego w programie tych studiów wypłacało się środki finansowe w wysokości stanowiącej iloczyn kwoty otrzymywanego miesięcznie stypendium doktoranckiego oraz liczby miesięcy, o które został skrócony okres odbywania studiów doktoranckich, nie dłuższy jednak niż sześć miesięcy (§ 15 ust. 3 i 5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich¹⁹). Przesłanki przyznania stypendium były odmienne na I roku i na wyższych latach studiów doktoranckich (§ 13 rozporządzenia).

Minimalna wysokość stypendium doktoranckiego stanowiła 60% wynagrodzenia zasadniczego asystenta ustalonego w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich (art. 200 ust. 1 p.s.w.), które od 1 stycznia

¹⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 1696.

2017 r. wynosiło 2.450 zł²⁰. W konsekwencji stypendium doktoranckie nie mogło być niższe niż 1.470 zł, jednak w poszczególnych uczelniach czy jednostkach naukowych możliwe było przyznanie stypendium w wysokości wyższej.

Należy również zwrócić uwagę na regulację dotyczącą źródeł finansowania stypendium doktoranckiego. Jak stanowił art. 200 ust. 5 p.s.w., stypendia doktoranckie w uczelni publicznej były finansowane w szczególności w ramach środków, o których mowa w art. 98 ust. 1 p.s.w., a w jednostkach naukowych w szczególności w ramach środków przewidzianych na rozwój kadr naukowych w przepisach o finansowaniu nauki. Natomiast przepis art. 98 ust. 1 p.s.w., do którego następowało odesłanie, określał przychody uczelni, wymieniając „w szczególności” niektóre z tych przychodów. Wobec posłużenia się przez ustawodawcę w art. 200 ust. 5 oraz art. 98 ust. 1 p.s.w. wyrażeniem „w szczególności” katalog źródeł finansowania stypendium doktoranckiego nie miał charakteru

²⁰ Na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 2063). Szczególne rozwiązanie prawodawca ustanowił wobec doktorantów biorących udział w programie „Doktorat wdrożeniowy” – takie osoby mogły otrzymywać stypendium doktoranckie w wysokości minimalnego wynagrodzenia asystenta, w trybie określonym przez przepisy szczególne (art. 200 ust. 6 p.s.w.).

zamkniętego²¹, więc mogły być przeznaczane co do zasady ze wszystkich środków, jakimi dysponowała uczelnia albo jednostka naukowa.

Uzupełniając rozważania dotyczące dotychczasowej regulacji stypendium doktoranckiego, warto nadmienić, że przepisy nie ustanawiały zakazu zatrudnienia uczestnika studiów doktoranckich na stanowisku pracownika naukowego, naukowo-dydaktycznego czy dydaktycznego. Niemniej, z reguły doktoranci nie byli pracownikami akademickimi²². Ponadto uczestnicy studiów doktoranckich mogli – oprócz stypendium doktoranckiego – otrzymywać świadczenia pomocy materialnej, w szczególności stypendium socjalne, stypendium dla najlepszych doktorantów, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych oraz stypendium ministra za wybitne osiągnięcia (art. 199 ust. 1 p.s.w.). Oprócz stypendiów w ramach pomocy materialnej nie więcej niż 30% najlepszych doktorantów na poszczególnych latach studiów doktoranckich, wyróżniających się w pracy naukowej i dydaktycznej, przysługiwało zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji wskazanej w art. 94b ust. 1 pkt 5 p.s.w., czyli tzw. stypendium projakościowe.

²¹ Cf. wyrok WSA w Szczecinie z 26 lipca 2018 r., II SA/Sz 527/18, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/2F79195391> [dostęp online: 27.08.2019 r.], wyrok WSA w Szczecinie z 13 września 2018 r., II SA/Sz 523/18.

²² Cf. Bień D., *op. cit.*, s. 252.

Jeśli doktorant kwalifikujący się do ww. grupy doktorantów nie uzyskiwał stypendium doktoranckiego, stypendium projakościowe stawało się jego stypendium doktoranckim (art. 200a p.s.w.). Nadmienić należy, że wysokość stypendium projakościowego nie mogła być niższa niż 800 zł (§ 16 ww. rozporządzenia).

4. Stypendium doktoranckie w świetle Ustawy 2.0

Od roku akademickiego 2019/2020 (a konkretnie od 1 października 2019 r.) co do zasady model kształcenia młodej kadry naukowej ulega zmianie – doktoranci będą kształceni w ramach szkół doktorskich (art. 198 ust. 1 Ustawy 2.0). Podstawowym rozwiązaniem nowej ustawy jest reguła, wedle której co do zasady każdemu doktorantowi nieposiadającego stopnia doktora przysługuje stypendium doktoranckie (art. 209 ust. 1 Ustawy 2.0). Wniosek taki płynie z brzmienia przepisu, w którym ustawodawca postanowił, że doktorant „otrzymuje” stypendium doktoranckie, co wyraża nakaz wypłaty tego stypendium przez podmiot prowadzący szkołę doktorską.

Łączny okres pobierania stypendium doktoranckiego w szkołach doktorskich nie może przekroczyć 4 lat (art. 209 ust. 2 Ustawy 2.0), choć przepisy przewidują od tej reguły wyjątki²³.

²³ Do okresu 4 lat nie wlicza się okresu zawieszenia oraz okresu kształcenia w szkole doktorskiej w przypadku, o którym mowa w art.

Odnośnie do wysokości stypendium doktoranckiego, ustawodawca wprowadził kilka rozwiązań, warunkujących tę wysokość. Przede wszystkim ustanowiono minimalne wartości stypendium doktoranckiego: do miesiąca, w którym została przeprowadzona ocena śródkresowa²⁴ doktoranta – 37% wynagrodzenia profesora, a po tym miesiącu – 57% wynagrodzenia profesora²⁵ (art. 208 ust. 4 Ustawy 2.0). Obecnie minimalne wynagrodzenia profesora wynosi 6.410 zł (§ 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej²⁶), w konsekwencji czego minimalna wysokość stypendium doktoranckiego będzie wynosiła odpowiednio 2.371,70 zł oraz 3.653,70 zł.

206 ust. 2 ustawy (art. 209 ust. 3 Ustawy 2.0). Ponadto ograniczenia 4 lat nie stosuje się w sytuacji, gdy doktorant, który złożył rozprawę doktorską w terminie wcześniejszym niż termin ukończenia kształcenia przewidziany w programie kształcenia – wówczas doktorant otrzymuje stypendium doktoranckie do dnia, w którym upływa termin ukończenia kształcenia, jednak nie dłużej niż przez 6 miesięcy (art. 206 ust. 8 Ustawy 2.0).

²⁴ Ocena śródkresowa będzie przeprowadzana w połowie okresu kształcenia, a jeżeli program przewiduje szkołę doktorską trwającą 6 miesięcy – w trakcie 4 semestru (art. 202 ust. 2 Ustawy 2.0).

²⁵ Jedynie doktorant, który uzyska pozytywną ocenę śródkresową będzie kontynuował kształcenie – negatywny wynik tej oceny nakazuje skreślenie doktoranta z listy doktorantów (art. 203 ust. 1 pkt 1 Ustawy 2.0). Stąd zwiększenie minimalnej wysokości stypendium doktoranckiego stanowi niejako nagrodę, wsparcie na dalszym etapie kształcenia w szkole doktorskiej.

²⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 1838.

Doktorant z niepełnosprawnością (posiadający określone w ustawie orzeczenie) będzie otrzymywał stypendium doktoranckie w wysokości zwiększonej o 30% kwoty stypendium przyznawanej przed oceną śródokresową (art. 209 ust. 7 Ustawy 2.0). Rozwiązanie to ma na celu zastąpienie dotychczasowego stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych, natomiast pozostałe świadczenia pomocy materialnej dla doktorantów (stypendium socjalne, stypendium dla najlepszych doktorantów) oraz stypendium projakościowe nie znajdują podstaw w przepisach Ustawy 2.0²⁷. Wyjątek od rezygnacji z dotychczasowych rozwiązań stanowi stypendium ministra (dotychczasowe stypendium ministra za wybitne osiągnięcia), które doktorant będzie mógł otrzymać jako stypendium ministra dla wybitnych młodych naukowców (art. 360 Ustawy 2.0). Nie będzie to jednak świadczenie pomocy materialnej.

Zasadzie, że stypendium doktoranckie otrzymuje każdy doktorant, towarzyszy generalny zakaz zatrudniania doktorantów jako nauczycieli akademickich lub pracowników naukowych, który w dotychczasowej ustawie nie występował. Doktorant w świetle przepisów Ustawy 2.0 nie może być zatrudniony jako nauczyciel akademicki

²⁷ Cf. druk sejmowy z 2018 r. nr 2447, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/2BC99A2F7A7AE39BC125826E0022D97A/%24File/2447.pdf> [dostęp online: 27.08.2019].

ani pracownik naukowy. Zakaz ten nie dotyczy: zatrudnienia w celu realizacji projektu badawczego, o którym mowa w art. 119 ust. 2 pkt 2 i 3 Ustawy 2.0, po ocenie śródkresowej zakończonej wynikiem pozytywnym, z tym że w przypadku zatrudnienia w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, wysokość stypendium doktoranckie wynosi 40% wysokości miesięcznego stypendium w wysokości przewidzianej po ocenie śródkresowej, doktoranta, któremu nie przysługuje stypendium doktoranckie (art. 209 ust. 10 Ustawy 2.0).

5. Stypendium doktoranckie w świetle przepisów przejściowych

Obecnie stypendium doktoranckie jest przedmiotem regulacji przepisów przejściowych do Ustawy 2.0 (obowiązują one do 1 października 2019 r.). Przepisy te mają na celu utrzymanie dotychczasowych rozwiązań do czasu wejścia w życie Ustawy 2.0²⁸. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że kształcenie w ramach studiów doktoranckich odbywa się na zasadach dotychczasowych, jednak nie dłużej niż do 31 grudnia 2023 r. (art. 279 ust. 1 ustawy wprowadzającej).

²⁸ „W przypadku doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 wsparcie finansowe w postaci stypendiów doktoranckich, zwiększeń stypendium doktoranckiego i świadczeń pomocy materialnej będzie oparte na dotychczasowych zasadach.” – druk sejmowy z 2018 r. nr 2447, *op. cit.*

Stąd, w celu zapewnienia możliwości uzyskiwania przez doktorantów stypendium doktoranckiego, uczestnicy stacjonarnych studiów doktoranckich rozpoczętych przed rokiem akademickim 2019/2020 mogą otrzymywać stypendium doktoranckie, o którym mowa w art. 200 ust. 1 p.s.w., w wysokości nie mniejszej niż 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 151 ust. 1 p.s.w. (art. 282 ustawy wprowadzającej). Zarazem przepisy przejściowe podtrzymywały mechanizm przyznawania stypendium doktoranckiego uregulowany w art. 195a ust. 2 p.s.w. (art. 277 ustawy wprowadzającej). Podobnie doktoranci, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020, mogą ubiegać się o przyznanie stypendium projakościowego na zasadach dotychczasowych (art. 286 ustawy wprowadzającej).

Utrzymanie dotychczasowych zasad finansowania doktorantów nie polega jednak na utrzymaniu w pełni dotychczasowych rozwiązań. Mianowicie przepisy przejściowe nie zapewniają doktorantom pomocy materialnej na zasadach dotychczasowych. Doktoranci, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020, mogą natomiast ubiegać się o świadczenia pomocy materialnej przewidziane w Ustawie 2.0 dla studentów, w tym: stypendium socjalne, stypendium dla osób niepełnosprawnych, zapomogę oraz

stypendium rektora (art. 281 ustawy wprowadzającej w zw. z art. 86 Ustawy 2.0).

6. Wnioski i podsumowanie

Stypendium doktoranckie stanowi jeden z instrumentów wsparcia finansowego doktorantów, czyli przyszłej kadry naukowej. Osiągnięcie stopnia naukowego doktora stanowi pierwszy istotny krok w karierze naukowej, jednak wymaga on znacznego wysiłku oraz poświęcenia czasu na prowadzenie badań, przez co doktorantom trudno jest pogodzić pracę naukową z pracą zarobkową. Przy konflikcie obydwu zajęć, najczęściej cierpi właśnie zaangażowanie naukowe.

Dotychczas brak było regulacji gwarantującej każdemu uczestnikowi studiów doktoranckich stypendium doktoranckie. W praktyce odsetek doktorantów otrzymujących to wsparcie był niewielki, natomiast minimalna wysokość tego stypendium nie była znaczna. Potencjalnie doktoranci mogli również podejmować zatrudnienie jako pracownicy naukowcy, naukowo-dydaktyczni czy dydaktyczni oraz otrzymywać wsparcie w postaci stypendium projakościowego oraz pomocy materialnej (stypendium socjalne, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, stypendium dla najlepszych doktorantów, stypendium ministra za wybitne osiągnięcia).

Przepisy Ustawy 2.0 zmieniają system kształcenia doktorantów, zastępując studia doktoranckie formą szkoły doktorskiej. Zmianie tej towarzyszy co do zasady korzystne (zgodne z dotychczasowymi postulatami) rozwiązanie, wedle którego każdy doktorant otrzyma stypendium doktoranckie o minimalnej wysokości wyższej niż dotychczas. Jednocześnie jednak doktorantów pozbawiono możliwości ubiegania się o wcześniej obowiązujące świadczenia pomocy materialnej. Doktoranci niepełnosprawni otrzymają natomiast (zamiast stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych) stypendium doktoranckie w wyższej wysokości. Ponadto stypendium ministra za wybitne osiągnięcia zostanie niejako zastąpione stypendium ministra dla wybitnych młodych naukowców. Oprócz tego Ustawa 2.0 – obok zagwarantowania każdemu doktorantowi stypendium doktoranckiego – ustanawia generalny zakaz zatrudniania doktorantów jako pracowników akademickich lub naukowych. Tym samym, choć każdy doktorant otrzyma stypendium doktoranckie, katalog dodatkowych źródeł pozyskiwania przez młodych naukowców środków finansowych zostanie ograniczony.

Należy również zwrócić uwagę, że przepisy przejściowe wobec Ustawy 2.0 pozwalają na kontynuowanie kształcenia doktorantów w ramach studiów doktoranckich rozpoczętych przed rokiem akademickim

2019/2020 na dotychczasowych zasadach w okresie do 31 grudnia 2023 r. Doktoranci kształceni w tym trybie będą mogli otrzymywać stypendium doktoranckie oraz inne formy wsparcia, co do zasady na dotychczasowych zasadach. Tym samym obecny będzie dualizm zasad wsparcia finansowego doktorantów.

Bibliografia:

Bień D., *Studia trzeciego stopnia w polskich uczelniach – funkcjonowanie, diagnoza, rekomendacje*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2016, nr 1.

Druk sejmowy z 2018 r. nr 2447, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/2BC99A2F7A7AE39BC125826E0022D97A/%24File/2447.pdf> [dostęp online: 27.08.2019].

Keler K., Krzaklewska E., *Studia doktoranckie na Uniwersytecie Jagiellońskim. Głos doktorantów*, https://doktoranci.uj.edu.pl/c/document_library/get_file?uuid=d3d019e5-fa17-4cde-8081-b45110d4255a&groupId=1167150 [dostęp online: 24.08.2019].

Kuc R. B., *Vademecum doktoranta. Obudź w sobie Einsteina*, Warszawa 2012.

Lewicki Jacek, *Czym (nie) jest stypendium, czyli refleksja nad losem doktorantów*, http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/czy-oplaca-sie-byc-doktorantem/ [dostęp online: 27.08.2019]

Leyk A., *Doktorat – źródło niepewności czy strategia jej niwelowania?*, „Progress. Journal of Young Researchers” 2018, nr 4, s. 100 i n.

Musiąła A., [w:] *Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107-158 oraz 196-201a i 226 ustawy -*

Prawo o szkolnictwie wyższym, Baran K.W. (red.), LEX/el. 2015.

Orzeszko P., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Sanetra W., Wierzbowski M. (red.), LEX/el. 2013.

Postanowienie WSA w Lublinie z 22 lutego 2016 r.,
II SA/Lu 152/16,
<http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/0C1DC09C6C> [dostęp
online: 24.08.2019].

Przybysz P., *Komentarz aktualizowany do art. 7 k.p.a.*, LEX/el.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 2063).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich (Dz. U. z 2017 r. poz. 1696).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej (Dz. U. z 2018 poz. 1838).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.).

Wyrok NSA z 9 listopada 2009 r., I OSK 459/09, LEX/el.

Wyrok WSA w Krakowie z 7 sierpnia 2018 r., III SA/Kr 520/18, LEX/el.

Wyrok WSA w Szczecinie z 26 lipca 2018 r., II SA/Sz 527/18, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/2F79195391> [dostęp online: 27.08.2019]

Wyrok WSA w Szczecinie z 13 września 2018 r., II SA/Sz 523/18, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/2D617CC950> [dostęp online: 26.08.2019].

Wyrok WSA we Wrocławiu z 15 listopada 2018 r., II SA/Wr 434/18, LEX/el.

Zieliński Maciej, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012.

Wykaz skrótów:

Dz. U. – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

p.s.w. – ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183 z późn. zm.).

Ustawa 2.0 – ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm.)

ustawa wprowadzająca – ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.).

WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny

z późn. zm. – z późniejszymi zmianami